

Д-р КИРИЛ БАШИКАРОВ

Преподавател във Висшето училище
по застраховане и финанси – София

Д-р Кирил Башикаров има бакалавърска степен по специалност „Счетоводство“ и магистърска степен по специалност „Финансов мениджмънт“, придобити в УНСС – София. През 2015 г. придобива втора магистърска степен по „Счетоводство, контрол и корпоративен анализ“ във ВУЗФ – София. През 2020 г. му е присъдена образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ в УНСС. Защищава дисертация на тема: „Влияние на стандартизацията в счетоводството върху счетоводната политика на предприятието“.

Преподавател е към катедра „Счетоводство и одит“ във ВУЗФ, където води семинарни и лекционни занятия по учебните дисциплини „Счетоводство на банките“ и „Спецкурс по счетоводство във финансовия сектор“.

Работил е като одитор в одиторски компании при провеждането на независим финансов одит на финансови отчети на предприятия от различни сектори, както и като консултант във връзка с анализ и оценка на качеството на активите на банките. Притежава експертен опит в областта на превенцията от изпиране на пари и финансиране на тероризъм.

Научните му интереси са в областта на финансовото счетоводство, банковия надзор и управлението на ESG рисковете в кредитните институции.

ГЕОРГИ СТОЯНОВ

Дипломиран експерт-счетоводител

Регистриран одитор

Георги Стоянов е роден през 1992 г. в град Първомай. Завършва последователно бакалавърска и магистърска степен по специалност „Счетоводство“ в катедра „Счетоводство и анализ“ на Университета за национално и световно стопанство в гр. София. От 2014 г. до днес е заемал длъжностите от асистент одитор до старши одит мениджър и ръководител на „Комитет по МСФО и устойчивост“ в одиторско дружество „Грант Торнтон“ ООД.

От 2021 г. е дипломиран експерт-счетоводител и регистриран одитор към Института на дипломираните експерт-счетоводители. Интересите му са насочени в сферата на финансовото и нефинансовото отчитане на предприятията и управлението на риска във финансовите предприятия.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА НОВИЯ МСФО 18 ПРЕДСТАВЯНЕ И ОПОВЕСТЯВАНЕ ВЪВ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ

Резюме

В студията са представени новите изисквания на МСФО 18 Представяне и оповестяване във финансовите отчети. Те включват: нова структура на отчета за печалбата или загубата; оповестяване на специфична информация за предприятието чрез набор от показатели за ефективност и подобряване на насоките за групиране на информация. Целта е увеличаване на сравнимостта и прозрачността на информацията във финансовите отчети на различните дружества, което ще улесни инвеститорите при вземането на по-добри инвестиционни решения.

KIRIL BASHIKAROV, PhD

Lecturer at VUZF University – Sofia

GEORGI STOYANOV

Certified Public Accountant

Registered Auditor

THE NEW IFRS 18 PRESENTATION AND DISCLOSURE IN FINANCIAL STATEMENTS – FUTURE IMPLEMENTATION CHALLENGES

Summary

The study aims to present the new requirements of IFRS 18 Presentation and disclosure in financial statements. They include: requirements to classify all income and expenses included in the statement of profit or loss into one of five categories and to present two new mandatory subtotals; disclosure about management-defined performance measures and enhanced guidance on the aggregation of information across all the primary financial statements and the notes. The new standard will give investors more transparent and comparable information about companies' financial performance, thereby enabling better investment decisions.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА НОВИЯ МСФО 18 ПРЕДСТАВЯНЕ И ОПОВЕСТЯВАНЕ ВЪВ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ

ВЪВЕДЕНИЕ

На 9 април 2024 г. Съветът по международни счетоводни стандарти (СМСС) издаде новия МСФО 18 *Представяне и оповестяване във финансовите отчети*. Очаква се Европейската комисия да го приеме и да влезе в сила за отчетните периоди, започващи на или след 1 януари 2027 г. Стандартът ще замени МСС 1 *Представяне на финансови отчети*, ще измени съществено МСС 8 *Счетоводна политика, промени в счетоводни приблизителни оценки и грешки*¹, като се очаква да доведе до по-подробно представяне и оповестяване на качествена и количествена информация с оглед удовлетворяване интересите на заинтересованите страни за по-доброто разбиране на финансовото състояние и резултатите от дейността на предприятията.

Целта на студията е да се разгледат новите изисквания за представяне и оповестяване на информацията във финансовите отчети, по-конкретно новия формат и структура на отчета за печалбата или загубата, и да се дадат насоки за тяхното практическо прилагане.

За постигането на целта се поставят следните **задачи**:

- обосноваване на промените, свързани с въвеждането на новия счетоводен стандарт МСФО 18 *Представяне и оповестяване във финансовите отчети*, както и свързаните промени в други счетоводни стандарти;
- да се разгледа целта на финансовите отчети, по-конкретно представянето и оповестяването на информацията в основните финансови отчети и приложенията към тях;
- да се направи аналитичен преглед на новата структура на отчета за печалбата или загубата чрез категоризиране на приходите в оперативна, инвестиционна и финансова дейност;
- да се направи сравнителен анализ на изискванията за категоризиране на приходите и разходите и потенциалните прекласификации в отчета за печалбата или загубата между МСС 1 и МСФО 18;
- да се изясни обхватът и да се обобщят новите изисквания за оповестявания на дефинираните от ръководството показатели за ефективност.

¹ С приемането на МСФО 18 СМСС променя обхвата и наименованието на МСС 8. Новото наименование на стандарта е „База за изготвяне на финансовите отчети“.

1. Цел и обхват на МСФО 18 *Представяне и оповестяване във финансовите отчети*

МСФО 18 бележи кулминацията² на проекта за основните финансови отчети на СМСС, който е започнат от 2014 г., с цел подобряване на комуникацията на финансовото отчитане.

След като влезе в сила, новият стандарт ще замени МСС 1 и някои изисквания, които понастоящем са включени в МСС 1, ще се преместят в МСС 8 и в много по-малка степен в МСФО 7 *Финансови инструменти: Оповестяване*. Има също последващи изменения с ограничен обхват, направени в други счетоводни стандарти по МСФО, включително: МСС 7 *Отчет за паричните потоци*, МСС 33 *Нетна печалба на акция* и МСС 34 *Междинно финансово отчитане*.

Въпреки че МСФО 18 представлява основен преглед на изискванията, свързани с представянето и оповестяването на информация във финансовите отчети, много от съществуващите изисквания в МСС 1 се пренасят. Това е така, защото СМСС е насочил усилията върху целенасочени подобрения, предназначени да отговорят на трите основни критики, посочени от потребителите на финансови отчети, а именно:

- ✓ финансовите отчети, особено отчетът за печалбата или загубата, не са достатъчно сравними между отчитащите се предприятия;
- ✓ яснотата и разбираемостта на дефинираните от ръководството измерители за ефективност следва да бъдат подобрили; и
- ✓ нивото на детайлизиране във финансовите отчети не винаги предоставя информацията, от която се нуждаят потребителите, и съществената информация може да бъде скрита.

Ключовите нови изисквания в МСФО 18, предназначени да отговорят на тези недостатъци, включват:

- задължителни междинни сборове и категории приходи и разходи в отчета за печалбата или загубата, както и нови изисквания за оповестяване на оперативни разходи;
- оповестявания относно дефинирани от ръководството показатели за ефективност във финансовите отчети;
- повишени изисквания за обобщаването и местоположението на информацията, представена в основните финансови отчети и оповестена в бележките, както и насоки за предоставяне на информационни етикети.

² Според Андреас Баркоу, председател на СМСС, МСФО 18 представлява най-значимата промяна в представянето на финансовите резултати от компаниите, откакто са въведени МСФО преди повече от 20 години.

Някои от понятията в МСФО 18 се различават от тези в МСС 1. В МСФО 18 е използвано понятието **„отчет за финансовите резултати“**, докато в МСС 1 - **„отчет за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход“**. Стандартът използва термина „отчет за печалбата или загубата“ за обозначаване както на раздела за печалбата или загубата на един отчет за резултатите, така и на отделен отчет за печалбата или загубата. По подобен начин стандартът използва термина „отчет за всеобхватния доход“, за да обхване както раздела за другия всеобхватен доход в един отчет за резултатите, така и изготвянето на отделен отчет, представящ всеобхватния доход. Въведено е понятието **„основни финансови отчети“**, което включва:

- ✓ отчет за финансовите резултати;
- ✓ отчет за финансовото състояние;
- ✓ отчет за промените в собствения капитал;
- ✓ отчет за паричните потоци.

Пълният набор от финансови отчети включва основните финансови отчети и приложенията. В новия стандарт е направена съществена промяна, като в наименованието на стандарта е поставен акцент не само на представянето, но и на оповестяването.

2. Цел на финансовите отчети

При формулиране на целите обикновено се имат предвид съответните информационни потребности, които следва да се удовлетворят. Потребностите от своя страна са различни и зависят от интересите на определени групи потребители на финансова информация³. МССС определя целта на финансовите отчети, както следва: *Целта на финансовите отчети е да предоставят финансова информация за активите, пасивите, собствения капитал, приходите и разходите на отчитащото се предприятие, която е полезна за потребителите на финансовите отчети при оценката на перспективите за бъдещи нетни парични потоци към предприятието и при оценката на управлението на икономическите ресурси на предприятието от страна на ръководството.*

Основната цел на финансовата информация е да служи като основа за вземане на икономически обосновани и полезни решения. Презумпцията е, че тъй като външните потребители не могат да получат директна информация за дейността на предприятието, те разчитат предимно на

³ В исторически план са се оформили три подхода за определяне на целите на финансовите отчети: *подход, ориентиран към предприятията; подход, ориентиран към счетоводната професия, и подход, ориентиран към потребителите.* Подходът, ориентиран към потребителите, е възприет при създаването на Международните счетоводни стандарти. Определя се като подход, основан на полезността, при който се търси удовлетворяване на основни (общи) интереси на определени съществуващи и потенциални потребители на информация. (Душанов, И. и кол. Стандартизация в счетоводството, стр. 50.)

финансовите отчети като един от източниците на такава информация. За да се постигне целта на финансовите отчети, основните финансови отчети и пояснителните приложения имат различни и допълващи се роли при предоставянето на финансова информация на потребителите.

В Концептуалната рамка за финансово отчитане **целта на финансовото отчитане** е представена като осигуряване на финансова информация за отчитащото се предприятие, която е полезна за настоящи и потенциални инвеститори, заемодатели и други кредитори при вземане на решения за предоставяне на ресурси на предприятието. Тези решения са свързани с дейности по закупуване, продажба или държане на капиталови и дългови инструменти, предоставяне и погасяване на заемни средства и други форми на кредит и дейности, чрез които може да се упражнява влияние върху действията на ръководството при стопанисване на икономическите ресурси на предприятието⁴.

Може да се обобщи, че целта на финансовото отчитане е в две направления – да подпомага потребителите при вземане на икономически решения и да предоставя възможност за оценка на стопанисването на ресурсите⁵. За да бъде полезна информацията във финансовите отчети, МСФО 18 изисква тя да бъде подходящо обобщена и наименувана, без да се прикрива съществена информация. Изискванията за същественост⁶ определят дали се изисква информацията да бъде предоставена от дадено предприятие, а не къде във финансовите отчети да се включи тази информация.

МСФО 18 определя ролите на финансовите отчети и предоставя допълнителни насоки (в сравнение с включените преди това в МСС 1) за подпомагане на предприятията при определяне на най-добрия начин за представяне и наименуване на обобщена информация в основните финансови отчети и оповестяване на съществена подробна (или дезагрегирана) информация в пояснителните приложения.

МСФО 18 прави разлика между „представянето“ на информация в основните финансови отчети и „оповестяването“ ѝ в приложенията, като въвежда принцип за определяне на местоположението на информацията въз основа на идентифицираните „роли“ на основните финансови отчети и приложенията.

Изискванията за същественост следва да се прилагат еднакво към всички изисквания за представяне или оповестяване на информация. Информацията е или съществена (и следователно допринася за целта на

⁴ Conceptual Framework for Financial Reporting, IFRS Foundation, March 2018, paragraph 1.2.

⁵ Башикаров, К. Влияние на счетоводните стандарти върху елементите на финансовите отчети, АТЛ-50, 2023 г., стр. 81.

⁶ Дадена информация е съществена, ако с основание би могло да се очаква пропускането ѝ, неточното ѝ представяне или прикриването ѝ да окаже влияние върху решенията, които основните ползватели на финансови отчети с общо предназначение вземат въз основа на тези отчети, съдържащи финансова информация за конкретното отчитащо се предприятие.

финансовите отчети), или не е съществена (и следователно не се изисква). Като такива, изискванията за същественост определят дали се изисква информацията да бъде предоставена от дадено предприятие, а не къде във финансовите отчети да се включи тази информация.

МСФО 18 изисква предприятието да агрегира и дезагрегира информация по отношение на сходни и различни характеристики, като същевременно има предвид ролите на основните финансови отчети и приложенията.

За да представи дадена позиция вярно, МСФО 18 изисква предприятието да предостави всички описания и обяснения, необходими на потребителите, за да разберат позицията. Той също така включва насоки за определяне на информативни имена с цел предоставяне на полезна информация. Например използването на термина „друго“ обикновено не се счита за предоставяне на полезна информация.

2.1. Роли на основните финансови отчети и приложенията

СМСС отбеляза, че потребителите обръщат повече внимание на информацията, представена в основните финансови отчети, и я използват по-често в сравнение с информацията, оповестена в приложенията. Следователно, за да се постигне целта на финансовите отчети, предприятието „представя“ обобщена информация в основните финансови отчети и „оповестява“ по-подробна информация в пояснителните приложения. Въпреки това от предприятието се изисква само да представи или разкрива съществена информация, тъй като МСФО не се прилагат за несъществени елементи.

Различните и допълващи се роли на основните финансови отчети и пояснителните приложения са, както следва: Ролята на основните финансови отчети е да предоставят структурирани обобщения на признатите активи, пасиви, собствен капитал, приходи, разходи и парични потоци на отчитащо се предприятие, които са полезни за потребителите на финансови отчети за:

- получаване на разбираем преглед на признатите активи, пасиви, собствен капитал, приходи, разходи и парични потоци на предприятието;
- извършване на сравнения между предприятия и между отчетни периоди за едно и също предприятие; и
- идентифициране на елементи или области, за които потребителите на финансови отчети може да пожелаят да потърсят допълнителна информация в приложенията.

Ролята на пояснителните приложения е да предоставят съществена информация, необходима:

- да позволи на потребителите на финансови отчети да разберат статиите, представени в основните финансови отчети; и
- за допълване на основните финансови отчети с допълнителна информация за постигане на целта на финансовите отчети.

Тъй като основните финансови отчети служат като **полезно структурирано обобщение**, те са по-използвани от информацията, оповестена в пояснителните приложения. Това обаче не означава, че информацията, посочена в бележките, е второстепенна или по-малко важна от информацията, представена в основните финансови отчети. Разбирането на тези съответни роли помага на предприятието да определи къде да предостави конкретна информация във финансовите отчети.

Тази разлика в ролите между основните финансови отчети и приложенията означава, че ще има и разлика в обема на информацията, изисквана в приложенията, в сравнение с тази в основните финансови отчети. По-конкретно:

- ✓ за да служат като структурирано обобщение, основните финансови отчети по дизайн ще предоставят повече обобщена информация от тази, посочена в бележките, и
- ✓ за да предоставят съществена информация, бележките ще трябва да съдържат по-подробна и дезагрегирана информация за активите, пасивите, собствения капитал, приходите, разходите и паричните потоци на предприятието, отколкото информацията в основните финансови отчети.

За да се илюстрира **концепцията за дезагрегиране**, МСФО 18 посочва като пример финансовите активи (дългови и капиталови инструменти). Финансовите активи могат да имат различни характеристики въз основа на използваните бази за оценяване (т.е. някои се оценяват по амортизирана стойност, а някои по справедлива стойност). Предприятието може да стигне до заключението, че за да се предостави полезно структурирано обобщение, е необходимо да се дезагрегира информация на два реда, а именно финансови активи, оценявани по амортизирана стойност, и финансови активи, оценявани по справедлива стойност.

В допълнение, финансовите активи, оценявани по справедлива стойност, притежават различни характеристики, тъй като някои от тях могат да бъдат дългови инструменти, а други могат да бъдат класифицирани като инструменти на собствения капитал. Следователно дълговите и капиталовите инструменти излагат предприятието на различни рискове, като е необходимо допълнително да се дезагрегира информацията в отделни статии за дългови и капиталови инструменти, за да се осигури полезно структурирано обобщение (например в представянето на финансовите отчети на банка). Ако обаче предприятието стигне до заключението, че дезагрегацията на дълговите и капиталовите инструменти не е необходима,

за да се осигури полезно структурирано обобщение, но дезагрегираната информация все още е съществена, тогава то ще трябва да оповести тази информация в приложенията към финансовите отчети.

2.2. Информация, представена в основните финансови отчети

Предприятието следва да прецени каква съществена информация да представи в основните финансови отчети, за да изпълни ролята за предоставяне на полезно структурирано обобщение. МСФО 18 прави разлика между „статия“, „единична статия“ и друга съществена информация за статии и единични статии. Статията е актив, пасив, инструмент на собствения капитал или резерв, приход, разход или паричен поток или всякакво агрегиране или разпределение на такива активи, пасиви, собствен капитал, приходи, разходи или парични потоци. Единична статия е позиция, която е представена отделно в основните финансови отчети.

Цялата съществена информация не може да бъде представена в основните финансови отчети, тъй като твърде много единични статии биха затруднили потребителите да получат разбираем преглед на активите, пасивите, собствения капитал, приходите, разходите и паричните потоци. Тази оценка изисква предприятието да вземе предвид специфичните факти и обстоятелства, за да определи каква информация ще предостави разбираем преглед на потребителите, като същевременно избягва прекомерното количество информация.

Всички аспекти на ролята на основните финансови отчети, посочени в новия стандарт, помагат на предприятието да определи дали да представи или не дадена статия като единична статия в основните финансови отчети, за да предостави полезно структурирано обобщение.

3. Отчет за печалбата или загубата

Съгласно МСФО 18 всички елементи на приходите и разходите през даден отчетен период трябва да бъдат включени в отчета за печалбата или по-малко, освен ако друг счетоводен стандарт не изисква друго. **Оперативната печалба**, един от най-често използваните показатели за ефективност, досега не е бил дефиниран в МСФО, което е довело до прилагането на различни дефиниции на предприятията към една и съща междинна сума. В стремежа си да елиминира това разнообразие в представянето, СМСС разработи нови изисквания за структурата на отчета за печалбите и загубите, по-специално с цел повишаване на сравнимостта и разбираемостта на информацията, представена в този отчет. Въпреки че много предприятия вече представят междинна сума за оперативна печалба или загуба, класификацията на приходите и разходите в тази категория може да не е същата. На фигурата по-долу е представен типичен отчет за печалбата или загубата за предприятие без специфична основна бизнес дейност:

Фигура № 1 Пример за представяне на отчета за печалбата или загубата

Приходи

Себестойност на продажбите

Брутна печалба

Други приходи от дейността

Разходи за продажба

Разходи за научноизследователска и развойна дейност

Общи и административни разходи

Загуба от обезценка на репутация

Други оперативни разходи

Оперативна печалба

Дял от печалбата от асоциирани и съвместни предприятия

Печалби от продажба на асоциирани предприятия и съвместни предприятия

Печалба преди финансиране и данък върху дохода

Разходи за лихви по заеми и задължения по лизинг

Лихви по пенсионни задължения

Печалба преди данък върху дохода

Разход за данък върху дохода

Печалба от продължаващи операции

Загуба от преустановени дейности

Печалба за годината

Източник: Ernst & Young, Applying IFRS, A closer look at IFRS 18, 2024, достъпна на: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/technical/ifrs-technical-resources/documents/ey-gl-applying-ifrs-18-07-2024.pdf>

3.1. Класифициране на приходите и разходите по категории

МСФО 18 изисква всички предприятия да класифицират своите приходи и разходи, включени в печалбата или загубата, в една от **петте** определени категории:

1. Инвестиционна дейност – може да включва приходи и разходи, произтичащи от:

- ✓ активи, които генерират възвръщаемост индивидуално и до голяма степен независимо от другите ресурси на предприятието, например:
 - приходи от наеми и/или преоценки на инвестиционни имоти;
 - приходи от лихви и промени в справедливата стойност на финансови активи;
 - дивиденди и промени в справедливата стойност на финансов инструмент.
- ✓ инвестиции в асоциирани дружества, съвместни предприятия и неконсолидирани дъщерни предприятия, отчетени по метода на собствения капитал;
- ✓ парични средства и парични еквиваленти.

Инвестициите в дългови или капиталови инструменти обикновено генерират възвръщаемост, която е специфична за тези инвестиции, т.е. индивидуална възвръщаемост, която до голяма степен е независима от другите ресурси на предприятието. Стандартът предоставя примери за активи, които генерират възвръщаемост самостоятелно и до голяма степен независимо от другите ресурси на предприятието и видовете приходи и разходи, които могат да възникнат:

- ✓ дългови или капиталови инструменти, генериращи лихвен доход или дивиденди;
- ✓ инвестиционни имоти, генериращи доход от наем, амортизация, загуби от обезценка, печалби и загуби от справедлива стойност и приходи и разходи от отписване или класификация и оценка като държани за продажба;
- ✓ вземания от наем, генерирани от инвестиционни имоти.

Счита се, че бизнес комбинациите представляват базови придобити активи или поети пасиви и следователно възвръщаемостта не е самостоятелна или до голяма степен независима от другите ресурси на предприятието.

2. Финансова дейност – може да включва:

- ✓ приходи или разходи от сделки, които включват само набиране на финансиране (например разходи за лихви, произтичащи от получени банкови заеми);

- ✓ разходи за лихви и ефектите от промените в лихвените проценти, признати при прилагането на други МСФО по отношение на други пасиви. Пример за такива пасиви са: задължения за стоки или услуги, които следва да бъдат уредени с парични средства; договорни задължения; пасиви по лизинг; пенсионни задължения с дефинирани доходи; провизии за извеждане от експлоатация или възстановяване на активи; провизии за съдебни спорове и др.

3. Оперативна дейност – определена като остатъчна категория и включва всички елементи, които не се изисква да бъдат класифицирани в някоя от другите категории.

Целта е да се гарантира, че всички приходи и разходи, произтичащи от основните операции на предприятието, са включени в категорията за оперативна дейност. Тук обикновено се включват всички приходи и разходи:

- ✓ произтичащи от основните бизнес дейности на предприятието;
- ✓ не са класифицирани в други категории, дори ако тези приходи и разходи са с променлив или необичаен характер.

4. Данъци върху доходите – включва данъчни разходи и данъчни приходи, признати в печалбата или загубата, като се прилагат изискванията на МСС 12 *Данъци върху дохода*.

5. Преустановени дейности – състои се от приходи и разходи от преустановени дейности, като се прилагат изискванията на МСФО 5 *Нетекущи активи, държани за продажба, и преустановени дейности*.

В допълнение към посочените по-горе категории се изисква представяне на **две допълнителни междинни суми**, които са: „**оперативна печалба или загуба**“ и „**печалба или загуба преди финансиране и данъци върху дохода**“. Първата междинна сума има за цел да даде подходящо представяне на операциите на дадено предприятие, докато втората е предназначена да позволи на потребителите да анализират представянето на дадено предприятие преди ефекта от неговите решения за финансиране. СМСС е разработил изискванията въз основа на нуждите на потребителите. Това означава, че дори терминологията да е една и съща в различните финансови отчети, целта на тези отчети е различна и следователно не може да се търси съответствие между категориите.

МСФО 18 предоставя насоки за класифициране на някои специфични видове приходи и разходи. Например по отношение на третирането на **курсовите разлики** се прилага принципът, че приходите и разходите от курсови разлики се класифицират в същата категория като приходите и разходите, които ги пораждат, освен ако класифицирането им в тези категории ще доведе до неоправдани разходи и усилия, като в този случай те трябва да бъдат класифицирани в категорията за оперативна дейност.

Например възникнали курсови разлики по търговско вземане, деноминирано в чуждестранна валута, следва да бъдат класифицирани в оперативната дейност, докато курсовите разлики, произтичащи от задължение по дългов инструмент (което ще бъде уредено в брой), деноминирано в чуждестранна валута, следва да се класифицират в категорията за финансова дейност.

СМСС счита, че изискването курсовите разлики да бъдат класифицирани в същата категория като приходите или разходите, които са ги породили, допринася за вярно представяне на бизнес дейностите, тъй като предоставя пълна картина за резултатите от основните бизнес дейности на предприятието.

Като изключение от общите изисквания стандартът изисква предприятията със „специфична основна дейност“ да класифицират някои от своите приходи и разходи в категорията за оперативна дейност, които иначе биха били включени в инвестиционна или финансова дейност.

СМСС е установил, че ако определени стопански субекти прилагат общите изисквания, описани по-горе, те биха класифицирали приходите и разходите от основните си бизнес дейности в категории, различни от оперативната дейност.

Следователно стандартът въвежда концепцията за **„специфична основна стопанска дейност“**, която е:

- ✓ инвестиране в определени видове активи (напр. компании за инвестиционни имоти) и/или
- ✓ предоставяне на финансиране на клиенти (напр. банки и други кредитни институции).

И като изключение от общите изисквания стандартът изисква тези стопански субекти да класифицират някои от отчетените приходи и разходи в категорията за оперативна дейност, които в противен случай биха били класифицирани в инвестиционна или финансова дейност. МСФО 18 предоставя примери за видовете предприятия, които могат да попаднат в тези категории:

- ✓ предприятия, чиято основна дейност е свързана с инвестиране в определени активи:
 - инвестиционни предприятия, определени по реда на МСФО 10 *Консолидирани финансови отчети*;
 - компании за инвестиционни имоти;
 - застрахователи.
- ✓ стопански субекти, предоставящи финансиране на своите клиенти:
 - банки и други кредитни институции;

- предприятия, които предоставят финансиране на клиенти, за да могат тези клиенти да купуват продуктите на предприятието; и
- лизингодатели, които предоставят финансиране на клиенти при условията на финансов лизинг.

Едно предприятие може да има няколко основни бизнес дейности, но за да се определи подходящият набор от изисквания за класификация, които да се прилагат съгласно МСФО 18, от предприятието се изисква да прецени дали има една (или и двете) от двете „специфични основни бизнес дейности“, описани по-горе. В стандарта са посочени определени изключения от категорията финансова дейност, която се прилага за емитенти на:

- ✓ застрахователни договори, попадащи в обхвата на МСФО 17 *Застрахователни договори и/или*
- ✓ инвестиционни договори, които са в обхвата на МСФО 9 *Финансови инструменти*.

МСФО 18 изисква предприятието да направи оценка на основните бизнес дейности за отчитащото се предприятие като цяло. По този начин е възможно отчитащото се предприятие, което е група за целите на консолидацията, и отчитащо се предприятие, което е дъщерно предприятие в рамките на тази група, да имат различия при определяне на основните си бизнес дейности.

3.2. Сравнение между класификацията на дейностите в Отчета за печалбата или загубата при прилагане на МСС 1 и МСФО 18

МСС 1 не дефинира изрично категории за приходите и разходите в отчета за приходите и разходите. Вместо това предоставя гъвкавост, позволявайки на предприятията да представят елементите според тяхната същност (например амортизация, заплати) или функция (например себестойност на продажбите, административни разходи). Междинни суми като брутна печалба или оперативна печалба не са задължителни, което води до множество и различни междинни суми в зависимост от това, което конкретното дружество реши да оповести.

Докато МСС 1 допуска гъвкавост, МСФО 18 въвежда структурирани категории и задължителни междинни суми, с което се цели подобряване на прозрачността и съпоставимостта на финансовите отчети. Тази промяна е особено полезна за инвеститорите, които могат по-лесно да сравняват резултатите между различни предприятия.

Таблица № 1 Сравнение между класификация на дейностите в Отчета за печалбата или загубата съгласно МСС 1 и според МСФО 18

Категория	МСС 1	МСФО 18
Оперативна дейност	Няма задължителна категория; предприятията могат да представят оперативна печалба, но това не е задължително изискване	Изрично дефинирана; включва всички приходи и разходи, които не са класифицирани в други категории
Инвестиционна дейност	Няма ясно разграничение; инвестиционните дейности обикновено се отразяват в отчета за паричните потоци	Включва приходи и разходи от инвестиции в асоциирани предприятия, съвместни предприятия и финансови активи
Финансова дейност	Лихвените приходи и разходи се показват, но няма изискване за специфична финансова категория	Приходи и разходи от финансови дейности, включително лихви по заеми и задължения
Данъци върху дохода	Представени като отделен ред, но не като самостоятелна категория	Третира се като отделна, ясна категория в отчета за приходите и разходите
Преустановени дейности	Представени отделно най-накрая в отчета, в съответствие с МСФО 5	Продължава да се представя отделно, както е дефинирано в МСФО 5

Източник: Адаптация на авторите

В процеса по преминаване към МСФО 18 предприятията следва да анализират подробно задължителното въвеждане на междинни суми за оперативната печалба или загуба и печалбата или загубата преди финансова дейност и данъци върху дохода, както и съответната класификация на приходите и разходите. В някои случаи класификацията на приходите и разходите ще се промени, например в случаи на ефекти от преизчисляването на валутата. Това е така, тъй като МСФО 18 изисква разходите по валутни операции да бъдат признати в същата категория, както приходите и разходите, които са довели до тези курсови разлики.

Фигура № 2 Примерна схема на потенциални прекласификации в отчета за печалбата или загубата по МСФО 18 в сравнение с отчет, изготвен съгласно МСС 1

Източник: PwC, МСФО 18

<https://www.pwc.de/en/accounting-reporting/ifrs-18.html>

Следва да се има предвид, че първите три категории от отчета за печалбата и загубата (оперативна, инвестиционна и финансова дейност) са ново изискване на стандарта. Въпреки че са идентични на категориите в отчета за паричните потоци съгласно МСС 7 по техните наименования, те отразяват по различен начин икономическата същност на сделките, които представят. По време на разработването на МСФО 18 някои заинтересовани страни са предложили на СМСС да избегне този въпрос, като използва различни наименования в МСФО 18 (например „неоперативни“, а не категория „инвестиционни“), но СМСС реши да запази наименованията на категориите, както е предложено в проекта на стандарта.

Класификацията на приходите и разходите по МСФО 18 в отчета за печалбата или загубата може да не съответства на начина, по който съответните парични потоци са представени в отчета за паричните потоци, изготвен в съответствие с МСС 7. Например при третирането на лизингово споразумение изходящият паричен поток (главница и лихва) ще бъде представен като финансов паричен поток в съответствие с изискванията на МСС 7. Прилагайки МСФО 18, разходите за амортизация на актива с право на ползване ще бъдат класифицирани в оперативната категория, докато разходите за лихви по лизинговия пасив ще бъдат класифицирани във финансовата категория.

Друг пример, предприятие, което закупува нова машина, която да използва в основното си производство, в отчета за печалбата или загубата, съгласно МСФО 18, следва да класифицира амортизацията на тази машина в оперативната категория, а в отчета за паричните потоци, съгласно МСС 7, разходите (изходящите парични потоци) за закупуване на тази машина ще се класифицират в инвестиционната категория. Като такъв пример може да се разглеждат и лихви по търговски задължения, които са класически пример за финансов разход, но съгласно правилата на МСФО 18 тези лихви следва да бъдат отчетени като част от оперативната дейност в отчета за печалбите или загубите.

3.3. Промени в МСС 7 *Отчет за паричните потоци*, които произтичат от прилагането на МСФО 18

С цел отчетът за паричните потоци да стане по-последователен и съпоставим, МСС 7 *Отчет за паричните потоци* беше изменен. За предприятията, които използват косвения метод за изготвяне на отчета за паричните потоци, изходна точка е печалбата или загубата от дейността. Преди приемането на МСФО 18 изходна точка в отчета за паричните потоци беше печалбата или загубата преди данъци.

При прилагането на МСФО 18 предприятията следва да използват новата междинна сума за печалбата от оперативна дейност като отправна точка за прилагане на косвения метод на отчитане на паричните потоци от оперативна дейност, което ще премахне някои непарични изменения,

използвани за постигане на равнението на паричните потоци от оперативна дейност с печалбата за периода.

За да се премахнат алтернативите за представяне на паричните потоци, свързани с платени и получени лихви и дивиденди, изплатените дивиденди винаги се класифицират като парични потоци от финансова дейност. За предприятия, които не инвестират в активи или не предоставят финансиране на клиенти като основна стопанска дейност (банки, факторингови и др. компании), платените лихви се класифицират като парични потоци от финансова дейност, а получените лихви и дивиденди се класифицират като парични потоци от инвестиционна дейност.

За предприятия, които инвестират в активи или предоставят финансиране на клиенти като основна стопанска дейност, общият принцип е, че класификацията на получените дивиденди и лихви, както и на платените лихви в отчета за паричните потоци, трябва да се определи чрез използване на подхода, чрез който съответните приходи и разходи са класифицирани в отчета за печалбата или загубата. Предприятието обаче трябва да класифицира общата сума на всеки от тези парични потоци (т.е. получените дивиденди и лихви, както и платените лихви) в една категория в отчета за паричните потоци. С оглед правилното третиране на тези статии в отчета посоченият избор следва да бъде ясно оповестен в счетоводните политики на дружеството.

4. Дефинирани от ръководството показатели за ефективност

МСФО 18 въвежда концепцията за **дефиниран от ръководството показател за ефективност (management-defined performance measure, МРМ, МПМ)** и го определя като междинна сума от приходи и разходи, които предприятието използва в публични изявления извън финансовите отчети, за да оповести виждането на ръководството за определен аспект на финансовите резултати на предприятието. Много предприятия представят извън финансовите си отчети финансов преглед от страна на ръководството, в който се описват и обясняват основните характеристики на финансовите резултати и финансовото състояние на предприятието и основните източници на несигурност, пред които то се изправя. Такъв отчет може да включва⁷:

- ✓ основните фактори и влияния, определящи финансовите резултати, включително промените в средата, в която предприятието извършва дейност, възможностите на предприятието да отговори на тези промени и техния ефект, както и инвестиционната политика на предприятието за поддържане и подобряване на финансовите резултати, в т.ч. неговата политика по отношение на дивидентите;
- ✓ източниците на финансиране на предприятието и неговото целево съотношение между пасивите и собствения капитал; и

⁷ МСС 1 Представяне на финансови отчети, пар. 13.

- ✓ ресурсите на предприятието, които не са признати в отчета за финансовото състояние в съответствие с МСФО.

В МСФО 18 изрично е посочено, че междинните сборове, изисквани от МСС/МСФО, включително от МСФО 18, не са измерители за ефективност. МСФО 18 също изброява някои други междинни суми, които не са МПМ, напр. „брутна печалба или загуба“ (приходи минус себестойност на продажбите) и други подобни междинни показатели.

Много предприятия използват алтернативни показатели за ефективност при представянето на доклади, различни от финансовите отчети. МСФО 18 изисква предприятието да посочва информация за всичките си МПМ в една пояснителна бележка към финансовите отчети. Стандартът също така изисква определени оповестявания, които следва да бъдат направени, включително:

- ✓ как е изчислен показателят за ефективност;
- ✓ разяснение на ръководството за това по какъв начин МПМ предоставя полезна информация за финансовите резултати на предприятието; и
- ✓ равнение с най-пряко сравнимия общ или междинен сбор, посочен във финансовите отчети в съответствие с МСФО.

Тъй като дефиницията на МПМ изисква показателят да е междинна сума от приходи и разходи, следните измерители не биха били МПМ, тъй като не са с такъв характер:

- ✓ междинни суми само на приходите или само на разходите, например отделен показател за коригирани приходи;
- ✓ измерители на активи, пасиви, собствен капитал или комбинации от тези елементи, например нетни текущи оперативни активи;
- ✓ финансови коефициенти, например възвръщаемост на активите. Въпреки това числителят или знаменателят на финансовото съотношение може да бъде МПМ;
- ✓ показатели за ликвидност или парични потоци, например свободен паричен поток; или
- ✓ нефинансови показатели за ефективност, например оценка на удовлетвореността на клиентите.

Важно е да се отбележи, че междинна сума на приходите и разходите, която отговаря на определението за МПМ, не е необходимо да бъде представена в отчета за печалбата или загубата, за да бъде МПМ. Например предприятието може да представи коригирана мярка за оперативна печалба извън финансовите отчети, без същата междинна сума да бъде включена в отчета за печалбата или загубата. В такъв случай тази междинна сума може

да бъде МПМ, предмет на изискванията за оповестяване, при условие че отговаря на другите елементи от определението за МПМ.

Определен финансов коефициент не може да бъде МПМ, тъй като не е междинна сума на приходите и разходите. Въпреки това числителят или знаменателят на финансово съотношение може да се разглежда като МПМ, ако представлява междинна сума от приходи и разходи, които биха отговорили на определението за МПМ, в случай че не е част от съотношението. Например, докато коригираната печалба на акция не е междинна сума на приходите и разходите, числителят „коригирана печалба“ може да бъде МПМ. Изискванията за оповестяване на МПМ ще се прилагат за такава стойност на числител или знаменател.

Междинната сума отговаря на определението за МПМ само ако се използва от предприятие в годишните и междинни доклади за дейността, които са отделни от финансовите отчети. Такива са: коментари на ръководството; прессъобщения; презентации за инвеститорите. Счита се, че изискваните оповестявания за МПМ ще подобрят прозрачността за потребителите, като след като МПМ бъдат включени във финансовите отчети, те ще бъдат обект и на одит. Затова се очаква изискванията за оповестявания да повишат публичността на МПМ, както и да доведат до засилен контрол от страна на регулаторите.

Целта на оповестяванията на тези показатели е предприятието да предостави информация, която да помогне на потребителите на финансовите отчети да разберат:

- ✓ аспекта на финансовите резултати, който според ръководството се съобщава чрез този показател за ефективност; и
- ✓ как този показател може да се сравни с други измерители, определени от МСФО.

МПМ отразява преценката на ръководството за това какво е полезно за потребителите, като е необходима достатъчна информация за тази преценка, за да могат потребителите да разберат информацията и как тя вярно представя аспекта от финансовото състояние на предприятието. МСФО 18 изисква предприятието да оповести информация за всичките си МПМ в една пояснителна бележка към финансовите отчети, като тази бележка следва да включва изявление, че МПМ предоставят виждането на ръководството и не са сравними с МПМ на други предприятия.

Заключение

През последните години основна тема в дейността на СМСС при разработването и усъвършенстването на счетоводните стандарти е подобряване на комуникацията на финансовото отчитане. МСФО 18 въвежда нови изисквания за представяне и оповестяване на информацията във финансовите отчети, с акцент върху отчитането на финансовите резултати. Въведени са структурирани категории и задължителни междинни

суми, с което се цели подобряване на прозрачността и съпоставимостта на финансовите отчети, което ще улесни инвеститорите, когато сравняват резултатите между предприятия от различни икономически сектори.

С оглед на представените в студията изисквания и насоки за тяхното практическо прилагане възниква необходимост от избор на решения и действия от страна на предприятията за прилагането на новия счетоводен стандарт, който ще окаже влияние върху предприятията от различни отрасли. Затова предприятията следва да насочат усилията си за извършване на промени при събирането на данни, информационните системи и процеса на изготвяне на финансовите отчети. В някои случаи се очаква изискванията да предизвикат преразглеждане на политиките за възнаграждения и договорите за финансиране, които понастоящем са свързани с показателите за печалбата или загубата.

Библиографска справка:

1. Башикаров, К. Влияние на счетоводните стандарти върху елементите на финансовите отчети, АТЛ-50, 2023.
2. Душанов, И. и кол. Стандартизация в счетоводството, Икономика прес, 2009.
3. Международни счетоводни стандарти (Международни стандарти за финансово отчитане) и разясненията към тях, Регламент (ЕС) № 2023/1803 от 13 август 2023 г. за приемане на някои международни счетоводни стандарти в съответствие с Регламент (ЕО) № 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета, ОВ, бр. L 237 от 26.09.2023 г.
4. Михайлова, Г. Важни моменти в новия МСФО 18 Представяне и оповестяване във финансовите отчети, налично на: <https://www.linkedin.com/posts/gergana-mihaylova>.
5. BDO, IASB publishes IFRS 18 Presentation and Disclosure in financial statements, 2024, достъпна на: https://www.bdo.global/getmedia/3a3d934d-280d-4477-a281-4a7c9af65dcb/IFRB-2024_04_IFRS-18-Presentation-and-Disclosure-in-Financial-Statements.pdf?ext=.pdf
6. Conceptual Framework for Financial Reporting, IFRS Foundation, March 2018.
7. Ernst & Young, Applying IFRS, A closer look at IFRS 18, 2024, достъпна на: <https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/technical/ifrs-technical-resources/documents/ey-gl-applying-ifrs-18-07-2024.pdf>
8. Grant Thornton, Get ready for IFRS 18, достъпна на: <https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/insight-content-blocks-and-media/ifrs/ifrs-18/get-ready-for-ifrs-18.pdf>
9. IFRS Foundation, New IFRS Accounting Standard will aid investor analysis of companies' financial performance, 2024, достъпна на: <https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2024/04/new-ifrs-accounting-standard-will-aid-investor-analysis-of-companies-financial-performance/>.
10. PwC, Как ще се отразят новите IFRS 18 и IFRS 19 върху бизнеса, достъпна на: https://www.capital.bg/biznes/kompanii/2024/11/14/4702128_kak_shte_se_otraziat_novite_ifrs_18_i_ifrs_19_vurhu/.
11. PwC, New standard for presentation and disclosures in financial statements IFRS 18: New regulations, consequences, implementation, достъпна на: <https://www.pwc.de/en/accounting-reporting/ifrs-18.html>.